З нами Правда, з нами Справедливість, з нами Чесність і Честь

Третій ТОСТ

ГАЗЕТА ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

2026 рік • ЖОВТЕНЬ • № 10 (790)

СТОЯТЬ ЩИТОМ, ЩОБ УКРАЇНА ЗАЛИШАЛАСЯ НАШИМ ДОМОМ

Звернення Президента з нагоди Дня захисників і захисниць України

ДОРОГІ УКРАЇНЦІ ТА УКРАЇНКИ!

СЬОГОДНІ особливий день – 1 жовтня, Покрова, День захисників, захисниць України. Часто в такі важливі державні дати я записую звернення у знакових місцях. Майдан, Софія, Лавра, інші, дійсно відомі, символічні, сильні. Але є в Україні точки, де немає величної архітектури, і, може, вони не такі мальовничі, але насправді вони знакові та максимально важливі для нас, для нашої держави, для нашої Незалежності. І саме в такому місці я зараз. Фронт, де таких подібних точок чимало. І саме в них і саме так сьогодні пишеться наша історія.

Ось тут, на підлозі з дощок, серед маскувальних сіток, звісно, серед шевронів і прапорів наших, – саме в таких місцях, без перебільшення, вирішується доля України, доля Європи, вільного світу. Тут здобувається Незалежність. І шлях до миру пролягає ось цими лабіринтами, такими коридорами. І коли ми кажемо: «Україна тримається», то початок ось ця стійкість бере саме на фронті, у таких пунктах управління і на кожній нашій позиції, де Україна є, тому що в Україні є захисники, є захисниці. Є наші воїни. Люди, які роблять ось такі місця місцями нашої дійсно сили, української сили.

У війську добре знають слова воїна та поета Максима Кривцова: «Коли мене запитають, що таке війна, я без роздуму відповім: імена».

Віталій Скакун, Да Вінчі, Назарій Гринцевич – Грєнка, Джус, Андрій Верхогляд, Ірина Цибух, Петриченко, Олександр Мацієвський, багато інших імен цієї війни. І в кожній українській родині, у кожного з нас є саме такі імена – імена, про які дійсно хочеш згадати, і за ким заплакати, і ким пишатися, і кому бути вдячним. Усе це – про наших героїв, які віддали своє життя, аби жити могла Україна. Ми пам'ятаємо кожного й кожну. І точно не забудемо нікого з них. І точно ми маємо здолати Росію, здобути мир і зберегти Україну нашу, захистити Україну.

Тисяча шістсот вісімдесят перша доба повномасштабної війни. Щоденна боротьба, важка робота. Попри атаки, удари, біль Україна тримається і знищує окупанта, досягає того, що Україні необхідно. Все це завдяки тому, що тримаються наші захисники, захисниці. Я дякую вам. Усім, хто на захисті нашого життя, на захисті наших цінностей, українського права бути і нашого майбутнього – усієї нашої прекрасної держави.

Дякую всім, хто носить на плечах шеврон і тримає на плечах Незалежність. Солдати й сержанти, старшини і матроси, наші українські офіцери, всі, хто прямо зараз на позиціях, на завданнях, на бойовому чергуванні, усі, хто служить Україні й хто віддає всі свої сили, аби не віддати свою Україну. Наша піхота, десант, розвідка, ППО, бойова авіація, морські сили, артилерія, зв'язківці, інженери – усі в ЗСУ і ССО, Нацгвардія, СБУ, поліція, яка захищає, прикордонники – кожен, хто бореться з російським злом у нашому небі, хто керує FPV, HPK, хто за монітором під час проведення важливої операції, хто звільняє нашу землю і хто повертає наше море, – ми вдячні всім вам, пишаємось усіма, цінуємо всі наші Сили безпеки і оборони.

І наші бойові командири, і тепер уже бойові командувачі, – вони завжди з нами, з Україною, ось тут. Хмара, Драпатий, Паліса, Редіс, Білецький, Ішкулов, Апостол, Скред, Оболєнський тут, усі наші командири – і інші командири – та ще сотні, сотні тисяч наших воїнів, які стоять щитом, щоб Україна залишалася нашим домом. І щоб здобула мир, була перемога життя, на цій землі завжди були українці. Ми вітаємо вас. Кожного й кожну, хто боронить Україну. З вдячністю, з повагою всім нашим захисникам, всім нашим захисницям ми кажемо сьогодні, всі ми кажемо найголовніше: слава вам!

Слава Україні!
Героям слава!

1 жовтня 2026 року.

ВІД МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

В Україні буде створено Державну службу супроводу ветеранів. Її мета – змінити підхід до підтримки ветеранів і ветеранок: замість самостійного пошуку необхідних послуг та установ людина матиме закріпленого фахівця, який координуватиме весь її маршрут і стежитиме за результатом.

КОНЦЕПЦІЮ нової системи представило Міністерство у справах ветеранів під час засідання Координаційного штабу з питань реалізації державної ветеранської політики. Засідання відбулося під співголовуванням Першого віце-прем'єр-міністра України Дениса Шмигаля та міністра у справах ветеранів України Віталія Кіма.

Як працюватиме нова система, розповів перший заступник міністра у справах ветеранів Сергій Рекун.

Передбачається, що Державну службу супроводу ветеранів (ДССВ) буде створено на базі ДНТ "Державний ветеранський простір". Вона матиме центральний і регіональний рівні, а також мережу фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.

Після отримання інформації про демобілізацію або висновку ВЛК дані людини автоматично надходитимуть до CRM-системи «Оскар». Після цього ветерану чи ветеранці призначатимуть фахівця із супроводу, який має зв'язатися з людиною протягом 24–48 годин.

Під час першого контакту фахівець оцінюватиме основні потреби ветерана або ветеранки: стан здоров'я, необхідність протезування, психологічний стан, житлові питання та можливості економічної самореалізації.

На основі цієї оцінки формуватимуть індивідуальний план дій, який ветеран зможе погодити через «Дію». Маршрут передбачатиме п'ять основних етапів: підготовка до звільнення з військової служби; перехід до цивільного життя; відновлення здоров'я та психологічна підтримка; економічна незалежність і професійна самореалізація; соціалізація та участь у житті громади.

Надалі фахівець координуватиме проходження всього маршруту та стежитиме, щоб необхідні послуги були не лише призначені, а й фактично отримані.

«Критерієм роботи і супроводу має бути не кількість консультацій чи виданих направлень, а фактичний результат для ветерана та його родини», – наголосив Сергій Рекун.

Зокрема, фахівець координуватиме взаємодію ветерана з Міноборони, МОЗ, органами місцевого самоврядування, службою зайнятості та іншими установами.

Також запропоновано змінити підхід до оцінки навантаження на фахівців із супроводу. Замість нинішньої моделі, за якої на одного фахівця може припадати до 100 людей, планують запровадити бальну систему, яка враховуватиме складність кожного окремого кейсу.

ВДЯЧНІ ЗА ЗАХИСТ КРАЇНИ, МІЦНИЙ ФРОНТ І АКТИВНІ ОПЕРАЦІЇ

Напередодні Дня захисників і захисниць Президент України Володимир Зеленський зустрівся з українськими воїнами, відзначив їх державними нагородами та присвоїв військові звання, а також вручив підрозділам Сил оборони бойові прапори, стрічки відзнаки «За мужність та відвагу» й стрічки почесних найменувань.

ГЛАВА ДЕРЖАВИ подякував військовим за захист України, за міцний фронт і активні операції.

«На п'ятий рік повномасштабної війни Росія на фронті виглядає зовсім не так, як вона хотіла. І це виключно завдяки вам, завдяки рішучості наших військ, завдяки підготовці наших воїнів, завдяки добре пропрацьованим операціям нашої армії – наших Сил оборони та безпеки України», – наголосив Володимир Зеленський.

Президент зазначив, що українські воїни роблять усе, щоб знищити російську військову логістику, ударні спроможності та інфільтрацію ворога.

«Саме наші воїни переважають у застосуванні технологій на фронті, часто непросто, складно, часто меншими силами, під постійною загрозою ударів, загрозою КАБів та інших російських ударів наші військові здобувають необхідні Україні, Українському народу результати», – зауважив глава держави.

Володимир Зеленський акцентував, що подвиги українських військових дуже важливі, щоб Україна могла жити, працювати, захищати незалежність і право на життя.

«Зараз непросто в багатьох тилових містах і громадах, у столиці складно через постійні російські атаки "шахедами" й ракетами по енергетиці, по критичній інфраструктурі, буквально – по життю», – зазначив Президент.

За словами глави держави, Росія посилює ескалацію та намагається зламати Україну, особливо перед зимою. Володимир Зеленський наголосив, що Україна завдає агресору ударів у відповідь, розробляє нову зброю та бореться за нову підтримку від партнерів.

«Я хочу подякувати вам усім, вашим побратимам, хочу подякувати за сміливість, за вашу майстерність. Дякую вам за Україну», – сказав Президент.

Глава держави закликав завжди пам'ятати й шанувати полеглих героїв. Присутні вшанували їхню пам'ять хвилиною мовчання.

В організаціях УСВА

ПРОДОВЖУЄМО ПРАЦЮВАТИ

Активісти Криворізької міської організації УСВА разом із учнівською молоддю зібрали, підготували та відправили за потребами підрозділам Сил оборони України різноманітну допомогу.

ЦЕ ПРОДУКТИ харчування, медичні матеріали, маскувальні сітки, вогнегасники, теплі речі, матраци та інший побутовий крам для облаштування позицій і місць відпочинку наших військовослужбовців.

Прості люди, пересічні громадяни завжди знаходять можливість підтримати захисників. Низький уклін всім, хто приєднався до збору і надання допомоги. Ми продовжуємо працювати і підтримувати наше військо.

Олег РИЖКОВ,
голова Криворізької міської організації УСВА,
учасник бойових дій в Афганістані,
Захисник України.

ЗАВЖДИ В СТРОЮ, В БОЮ

Президент України Володимир Зеленський 5 жовтня зустрівся з військовослужбовцями Сил територіальної оборони та відзначив їх державними нагородами.

ВІН ПОДЯКУВАВ воїнам за службу, захист суверенітету й територіальної цілісності нашої держави та привітав із Днем територіальної оборони, який відзначають в Україні щороку в першу неділю жовтня.

«Вдячний кожному й кожній із вас, що ви в строю, у бою. Особливо вдячний за захист нашої держави в перші дні повномасштабного вторгнення. Найголовніше – це перемога. І я бажаю вам цього найголовнішого, бажаю вам перемоги. А ми всі будемо вас підтримувати щодня», – зазначив Володимир Зеленський.

Президент наголосив, що дуже важливою є пам'ять про кожного й кожну, хто віддав своє життя за Україну. Ці люди назавжди залишаться в історії нашої держави.

Присутні вшанували пам'ять полеглих захисників і захисниць хвилиною мовчання.

Глава держави відзначив воїнів ТрО орденами Богдана Хмельницького III ступеня, «За мужність» II й III ступенів та орденом Княгині Ольги III ступеня. Серед нагороджених – військовослужбовці, які брали участь у захисті України на Бахмутському, Покровському, Краматорському напрямках, у Запорізькій області, на Сумщині, учасники Курської операції. Вони відбивали ворожі штурми, знищували окупантів і рятували життя побратимам.

ПРІОРИТЕТ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Єдина система супроводу ветеранів і ветеранок, реабілітація та економічна незалежність, фізична та цифрова інфраструктура – ці та інші пріоритетні напрями роботи представило керівництво Мінветеранів міжнародним партнерам під час засідання Секторальної робочої групи з питань ветеранів.

ДО ЗУСТРІЧІ долучилися 13 представників іноземних посольств, Делегації Європейського Союзу в Україні, Представництва НАТО та Консультативної місії ЄС (EUAM).

Про п'ять ключових напрямів роботи розповіли міністр у справах ветеранів України Віталій Кім та його заступник Олег Шиманський.

Перший – проактивний супровід ветеранів. Нова система передбачає перехід від моделі, за якої людина самостійно шукає необхідні послуги, до підходу, коли держава допомагає визначити потреби та пропонує відповідні рішення. Для цього Мінветеранів розвиватиме систему фахівців із супроводу та впроваджуватиме кейс-менеджмент.

Другий – економічна незалежність ветеранів. Державна підтримка не повинна обмежуватися соціальними виплатами. Завдання – дати ветеранам й ветеранками вибір і можливості: здобути нову професію, знайти роботу, започаткувати власну справу та повернутися до активного економічного життя.

Третій – здоров'я та реабілітація. Мінветеранів працює над розвитком комплексного відновлення, зокрема сімейної реабілітації. Уже триває напрацювання відповідної програми, а наступного року плануємо запустити експериментальний проєкт.

Четвертий – фізична та цифрова інфраструктура. Україна – цифрова держава, і ветеран чи ветеранка не повинні проходити складні бюрократичні процедури, щоб отримати належні послуги. Маємо створити зрозумілі, швидкі маршрути отримання допомоги.

"Паралельно розвиватимемо фізичну інфраструктуру ветеранської політики – ветеранські простори, заклади та інші інструменти, необхідні для надання послуг. Міністерство повинно мати не лише повноваження, а й реальні можливості їх виконувати", – зазначив Віталій Кім.

П'ятий напрям – статуси, державні гарантії, вшанування та пам'ять. Маємо чітко визначити, що саме держава гарантує кожній категорії ветеранів та їхніх родин. Триває робота з Єдиним державним реєстром ветеранів війни – дані потрібно перевірити й упорядкувати.

Так само необхідно сформувати прозорі стандарти для різних статусів і категорій отримувачів підтримки.

Окремий великий напрям – вшанування полеглих Захисників і Захисниць, підтримка їхніх родин та формування культури поваги до ветеранів й ветеранок. Це довгострокова робота, яка стосується не лише державних інституцій, а й усього суспільства.

"Україна має унікальний досвід, на жаль, отриманий ціною великої війни. Значна частина нашого суспільства безпосередньо пов'язана з війною, військовою службою, ветеранами та їхніми родинами. Тому ветеранська політика має бути частиною всіх державних рішень.

Саме для цього об'єднуємо зусилля всіх міністерств. Нам потрібна не робота кожного окремо, а спільна система з конкретними результатами для ветеранів та їхніх сімей", – наголосив Віталій Кім.

Про те, що сьогодні найбільше турбує ветеранів у різних регіонах, йшлося під час робочої зустрічі міністра у справах ветеранів України Віталія Кіма та заступника міністра з питань європейської інтеграції Руслана Приходька з представниками ГО «Рух ветеранів України».

СПІЛЬНІ РІШЕННЯ ТА КОНКРЕТНІ КРОКИ

ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ напрямів – Державна служба супроводу. "Маємо повністю переосмислити нинішню модель роботи фахівців із супроводу. Ветеран не повинен залишатися сам на сам із системою після першого звернення. Фахівець має не просто прийняти запит, а пройти разом із ветераном увесь шлях – до конкретного результату. Для цього потрібні єдині стандарти, зрозуміла відповідальність і контроль якості", – наголосив Віталій Кім.

Нині Мінветеранів працює над необхідною нормативною базою. Після цього модель буде винесено на обговорення з ветеранською спільнотою та громадськими організаціями. Зараз вже узгоджуємо цю роботу і з іншими міністерствами.

Ще один великий блок – сімейна реабілітація.

"Ми відходимо від старої санаторно-курортної моделі. Уже пропрацьовуємо новий підхід на базі двох лікарень – це підготовка до пілотного проєкту у 2027 році. У проєкті бюджету на нього передбачено 1 млрд грн", – зазначив очільник Мінветеранів.

Автомобілі для ветеранів з інвалідністю – також серед питань, які обговорювали. Мінветеранів підтримує законодавчу ініціативу народних депутатів щодо часткової компенсації вартості автомобіля у розмірі 120 тис. грн. На першому етапі – для ветеранів з інвалідністю I групи, надалі заплановано розширення програми на II групу.

Окремо говорили про «Ветеранський спорт». Відповідно до рішення Кабінету Міністрів жовтневий етап програми не стартував, оскільки фінансовий ресурс, передбачений на програму цього року, був вичерпаний. Але це не означає відмову від програми. Мінветеранів працює над її продовженням у 2027 році – з більш адресним механізмом і контролем цільового використання коштів.

Загалом у проєкті бюджету на 2027 рік на ветеранську політику передбачено на 3 млрд грн більше, ніж цього року.

СТАВЛЯТЬСЯ ЯК ДО ЗАЙВИХ ЛЮДЕЙ

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець в інтерв'ю Radio NV повідомив, що в країні налічується понад 2 мільйони ветеранів і більше половини з них відчувають повну відсутність захисту своїх прав з боку держави.

ЗА ПРОГНОЗАМИ омбудсмана, після закінчення війни кількість ветеранів і ветеранок може складати від 5 до 6,5 мільйонів. Це автоматично визначатиме державну політику в усіх сферах на найближчі 30 років.

Він зазначив, що кількість скарг від колишніх військових стрімко зростає. Лише за вісім місяців поточного року Офіс омбудсмана отримав понад 1900 звернень, тоді як за весь 2025 рік їх було трохи більше двох тисяч.

Найчастіше захисники і родини загиблих скаржаться на проблеми з отриманням фінансової допомоги, довідок, а також на перепони у проходженні медичної та психологічної реабілітації.

Дмитро Лубінець обурився бюрократією чиновників, які змушують військових самостійно збирати інформацію з розрізнених та несинхронізованих реєстрів.

"Часто я бачу, що до ветеранів ставляться не те що без поваги, а просто як до зайвих людей", – наголосив омбудсман.

"Ми провели аналіз звернень, які отримуємо. І ми провели експертне опитування більше тисячі ветеранів і ветеранок. Окремо був напрацьований блок спілкування з експертами. І знаєте, що ми виявили? Більше як 50% ветеранів вважають, що їхні права не просто порушуються, а взагалі не захищаються державою. Мені здається, цей відсоток – це діагноз неефективності держави".

Він додав, що наразі в Україні фактично не існує відповідальності для посадових осіб за порушення прав ветеранів. У більшості випадків службові розслідування щодо бездіяльності чиновників закінчуються відписками.

"Поки чиновник розуміє, що він може безкарно місяцями писати ветерану формальні відписки, система не зміниться", – наголосив Дмитро Лубінець.

На його переконання, ключовою зміною має стати формування ефективної мережі підтримки у кожній громаді. Проте наразі центри психологічної допомоги створені лише у 18% ОТГ, а послуги додаткової реабілітації надають у 20%.

Іван Д'ЯКОНОВ.

Пряма мова

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ, НОВІ ПОСЛУГИ ТА СПРОЩЕННЯ ШЛЯХУ ПОВЕРНЕННЯ ЗІ СЛУЖБИ

Міністр у справах ветеранів України Віталій Кім презентував оновлену візію ветеранської політики. Головна мета – перетворити Міністерство з інформаційного органу на дієвого розробника державних стандартів і проактивного сервісу для ветеранів, ветеранок та їхніх родин.

«МІНІСТЕРСТВО має відійти від виключно інформаційної функції й стати інструментом розбудови якісних державних послуг. Перехід від військової служби до цивільного життя – це сенситивний процес, який раніше міг затягуватися до пів року чи року. Ми маємо зробити його максимально зрозумілим, швидким і комфортним для людини», – наголосив Віталій Кім.

1. ФОКУС НА БАЗОВИХ ПОТРЕБАХ І СПРОЩЕННЯ ПІСЛЯСЛУЖБОВИХ ПРОЦЕДУР

Головний пріоритет роботи Міністерства – першочергове задоволення критичних потреб ветеранів і закриття «фінансової паузи».

«Коли зміниться базова історія – отримання грошей, УБД, лікування, відновлення, можна говорити про комфортні речі. Не будемо перекриватися маленькими заслугами», – наголосив міністр.

- **Зменшення кількості кроків із 10 до 3.** Обов'язковий маршрут ветерана після звільнення скорочується до 3 базових дій: здача майна та зброї, постановка на облік у ТЦК і СП, а також проходження ВЛК.
- **Виплати без затримок.** Першочерговою стає постановка на облік у ТЦК. Ветеран подає заяву й одразу починає отримувати передбачені державою кошти. На проходження ВЛК надається термін в один місяць, що дозволяє зберегти безперервність нарахування виплат і ліквідувати «фінансову паузу» після демобілізації.

2. ТРАНСФОРМАЦІЯ СЛУЖБИ СУПРОВОДУ, ПРИНЦИП «ЄДИНОГО ВІКНА» ТА Е-ДОВІРЕНОСТІ

- **Централізація та стандартизація (ДП «Державна служба супроводу ветеранів»).** Близько 2600 фахівців із супроводу переводяться до єдиного державного підприємства. Це дозволить забезпечити рівний рівень оплати праці, чіткий контроль якості та єдиний стандарт надання послуг.
- **Принцип «єдиного вікна» та проактивність.** Сервіси будуть переведені на безбюрократичну модель.

«Ветеран має звернутися раз, до нього проактивно звертається фахівець із супроводу».

- **Запровадження е-довіреності.** Аби позбавити ветерана необхідності особисто збирати довідки в державних установах, впроваджується цифровий механізм делегування. «Є ідеї отримувати е-довіреність на отримання деяких документів, щоб отримував фахівець, а не ветеран сам. Візія погоджена з ветеранською спільнотою. Намагаємося обмежити якомога більше паперових документів, які просимо у ветерана».
- **Мережа ветеранських просторів і цифровізація.** Розбудовується мережа до 140 ветеранських центрів за принципом «єдиної точки входу», створюється єдиний кол-центр (здатний закривати до 90% типових запитів) і спецрозділ «Ветеран Pro» у застосунку «Дія».
- **Врахування досвіду патронатних служб.** Мінветеранів імплементує кращі практики 42 патронатних служб провідних бригад (зокрема 3-ї ОШБр, «Азову», «Хартії»), зокрема у сфері ментального здоров'я та запобігання кризовим станам.

3. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ, НАВЧАННЯ ТА АДАПТАЦІЯ БІЗНЕСУ

- **Адаптація робочих місць та робота з бізнесом.** Наразі понад 120 великих підприємств (включаючи Нафтогаз, SCM, МХП) вже працюють над програмами перенавчання та створення адаптованих робочих місць для ветеранів і людей з інвалідністю. Також опрацьовується залучення ветеранів до патрульної поліції (де є дефіцит понад 10 тис. вакансій).

- **Освітньо-патріотична програма (досвід США).** За аналогом американської програми "Troops to Teachers" розробляється ініціатива з Міністерством освіти та науки. За оцінками, від 30 до 60 тисяч ветеранів зможуть отримати цивільну професію та викладати у школах дисципліни з патріотичного виховання і фізичної культури.
- **Виведення з тіньової зайнятості.** Створюються додаткові стимули для ветеранів і роботодавців для легального працевлаштування.

4. БЮДЖЕТНІ ПРІОРИТЕТИ, РЕАБІЛІТАЦІЯ РОДИН І МЕДИЧНІ СТАНДАРТИ

- **Збільшення бюджету на 2027 рік (+3 млрд грн / +17%).** Кошти спрямовуються на виплати одноразової грошової допомоги (ОГД), реабілітацію та розширення сервісів.
- **Сімейна реабілітація (1 млрд грн).** Запроваджується нова програма психологічної та ментальної реабілітації ветерана спільно з його родиною для гармонійної адаптації та збереження сімей.
- **Єдині медичні стандарти.** Розробляється реєстр для вирівнювання стандартів харчування та забезпечення ветеранів у цивільних лікарнях МОЗ до рівня військовослужбовців.

5. МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО ТА МІЖНАРОДНИЙ ВЕТЕРАНСЬКИЙ ФОНД

Міністерство суттєво активізує міжнародну діяльність та залучення грантової допомоги партнерів.

«Недостатньо ведеться роботи з точки зору міністерства по комунікаціях з міжнародними партнерами. Бачу, що нам готові допомагати, хочуть, треба просто працювати. З п'ятьма країнами ведуться перемовини зараз для того, щоб наповнювати спеціальний фонд, який буде керуватися міжнародною організацією через наглядову раду для прозорості й підзвітності».

- **Мультидонорський фонд.** За ініціативи Президента України створюється спеціальний фонд підтримки. Першим донором вже стала Канада з внеском 40,1 млн канадських доларів (близько 1,2 млрд грн).

6. БУДІВНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІЙСЬКОВОГО МЕМОРІАЛЬНОГО КЛАДОВИЩА (НВМК)

- **Стан реалізації проєкту.** За дорученням Президента України проведено аудит будівництва. Оптимістичний термін завершення перших двох черг – кінець 2027 року, що зумовлено 9-місячним технологічним циклом виготовлення якісних архітектурних матеріалів та усуненням недопрацювань проєкту.

Воїни-«афганці» — українській армії

ЗБІР ДОПОМОГИ НЕ ПРИПИНЯЄТЬСЯ

Одним з ініціаторів системної роботи по допомозі ЗСУ в Шепетівському районі виступає Шепетівська СВА та її волонтерський центр "Патріот". Допомога військовим у будь-якій формі повинна бути постійною. Саме тому в нинішній час така позиція є пріоритетною для організації.

ВІЙНА змінила кожного з нас. Вона змусила переглянути своє життя по-новому. Особливої цінності набули людська гідність і взаємопідтримка. Перемога народжується на передовій, але формується в громадах, вона живе в серцях кожного з нас. Саме прості люди найперше знаходять можливість підтримати армію небхідним. Підтримка ЗСУ давно перестала бути красивими словами чи разовими благодійними акціями. У громадах вона стала традицією, яка переросла в чітку громадянську позицію.

Нещодавно Шепетівська СВА звернулася до населення допомогти в заготівлі продуктів борщового набору, жирів, іншого необхідного для потреб ЗСУ. Найпершими відгукнулися жителі сіл Мокіївці та Пашуки. Згодом до них приєдналися жителі села Городище. Першу партію допомоги вже відправлено в Харківську та Донецьку області.

Крім цього, від рідних наші захисники отримали посилки в Харкові, Чугуєві, Вовчанську, Ізюмі, Балаклії, Лозовій.

З благословіння настоятеля храму Віри, Любові, Надії та їх матері Софії протоієрея, воїна-«афганця» Анатолія Вересюка волонтери-священики отець Володимир з Полонного, отці Володимир та Даніїл з Білогірщини, очолювані головою молодіжного крила Шепетівської єпархії протоієреєм Федором Вересюком, доправили зібрану допомогу загальною вагою понад п'ять тонн за призначенням на двох автомобілях. Це маскувальні сітки, різні інструменти, автошини, генератор, газові балони.

До центру збору доставлялася допомога від жителів Полонщини, Теофіполя, Білогір'я, Славути, Ізяслава, Шепетівки. Крім того, волонтери передали продуктові набори людям похилого віку. Також на всіх локаціях, де були волонтери, проходили спільні молитви за Перемогу над ворогом.

Низький уклін всім, хто приєднався до волонтерів. Разом ми – сила! Збір допомоги триває.

Володимир ПИПИЧ,
член Шепетівської СВА,
учасник бойових дій
в Афганістані.

ПОДЯКА ВЕТЕРАНУ-«АФГАНЦЮ»

ЗА АКТИВНУ громадську діяльність в організаціях ветеранів війни в Афганістані Вінницької області в справі поліпшення соціального захисту ветеранів, за активну волонтерську діяльність та у зв'язку з 35-річчям Незалежності України Прилуцького Валерія Юрійовича – учасника бойових дій в Афганістані, голову спостережної ради ТОВ «Виробниче підприємство «НАДІЯ-В» (с. Лука Мелешківська Вінницького району) нагороджено Подякою голови Української Спілки ветеранів Афганістану, Героя України, генерал-лейтенанта Сергія Червонописького.

Нагороду вручив голова Вінницької обласної Спілки ветеранів війни в Афганістані Петро Кирилішин під час виконання замовлення для Збройних Сил України в «Кузні у Петра».

«КУЗНЯ У ПЕТРА» – ФРОНТУ

На замовлення військових частин Збройних Сил України учасники бойових дій в Афганістані – колишні військовослужбовці 120-ї ОБ ТРо ЗСУ Петро Коптяєв, Микола Галуган, Анатолій Кондюк, Михайло Пилипенко, Василь Нечипорук, а також ветерани Афганської війни Михайло Волошенюк, Григорій Цирканюк, Геннадій Копчук, Юрій Патраманський виготовили понад 500 штук скоб для військового будівництва. Щира подяка вам, шановні ветерани! Разом ми – сила! Разом до перемоги!

В Україні наразі працюють 2864 фахівці із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб. Вони надають підтримку у 98,5% територіальних громад, а близько 500 фахівців уже працюють безпосередньо в закладах охорони здоров'я.

ОБОВ'ЯЗОК КОЖНОЇ ГРОМАДИ

ДЕТАЛЬНО про роботу системи фахівців із супроводу поінформувала ветеранка, заступниця міністра у справах ветеранів України Юлія Кіріллова під час засідання Координаційного штабу з питань реалізації державної ветеранської політики. Засідання відбулося під співголовуванням Першого віце-прем'єр-міністра України Дениса Шмигаля та міністра у справах ветеранів України Віталія Кіма.

Однією з головних проблем залишається плинність кадрів. Відтік фахівців становить близько 26%. Серед причин – безпекова ситуація та активні бойові дії в окремих регіонах.

Водночас навантаження на фахівців із супроводу зростає через складність звернень. 55% з них пов'язані зі зниклими безвісти та військовополоненими. Йдеться більш як про 43 тисячі запитів.

Щоб зменшити ризики професійного вигорання, Мінветеранів планує запровадити супервізію для фахівців супроводу. Вона має допомогти їм працювати зі складними випадками та отримувати професійну підтримку.

Ще одним кроком стане зміна законодавства. Наразі Мінветеранів не має достатніх повноважень для безпосереднього контролю за роботою фахівців супроводу. Як пояснила Юлія Кіріллова, міністерство фінансує їхню діяльність (на 76,8% з державного бюджету), надає методичні рекомендації, однак не має повноцінного впливу на посадові інструкції, стандарти та процедури роботи.

У зв'язку з цим Мінветеранів підготувало пропозиції щодо змін до законодавства про органи місцевого самоврядування та Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Міністерство пропонує закріпити за органами місцевого самоврядування делеговані повноваження із забезпечення супроводу ветеранів, ветеранок та членів їхніх родин. При цьому держава продовжить фінансувати роботу фахівців.

Також планується запровадити єдині обов'язкові стандарти роботи та вимоги до фахівців. У разі їх невиконання Мінветеранів матиме законні механізми для реагування та притягнення відповідальних осіб до адміністративної відповідальності.

«Ми намагаємося йти таким шляхом, щоб ветеранська політика ставала обов'язком кожної громади, а не рекомендацією», – наголосила Юлія Кіріллова.

СПРОЩЕНО ПРАВИЛА ПІДТВЕРДЖЕННЯ СТАЖУ РОБОТИ

Кабінет Міністрів України ухвалив розроблену Мінсоцполітики постанову, яка спрощує правила підтвердження стажу для призначення пенсії, якщо трудова книжка втрачена або в ній немає необхідних записів чи є неточності.

ПОСТАНОВУ ухвалено на виконання Закону № 4851-IX «Про внесення змін до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" щодо підтвердження страхового стажу», який набрав чинності 2 серпня 2026 року.

Зміни до правил мають допомогти людям підтвердити стаж роботи, необхідний для призначення пенсії, коли документи не збереглися або отримати їх неможливо. Крім того, використання електронних реєстрів і нових способів підтвердження стажу має спростити механізм призначення пенсії та уникнути потреби звертатися до суду для підтвердження стажу.

Особливо це важливо для людей, які не можуть отримати документи через бойові дії, тимчасову окупацію, знищення архівів або ліквідацію підприємств.

БІЛЬШЕ СПОСОБІВ ПІДТВЕРДИТИ СТАЖ

Пенсійний фонд України при призначенні пенсій буде повинен ширше використовувати відомості з державних електронних реєстрів. Якщо електронних даних, трудової книжки або потрібних записів у ній немає, людина зможе підтвердити стаж іншими документами.

До їхнього переліку додали виписки із наказів, особові рахунки і відомості на видачу заробітної плати, документи про банківські операції з нарахування та виплати зарплати, рішення суду про встановлення періоду трудових відносин і характеру роботи, а також інформацію податкових органів про заробітну плату або сплату єдиного податку.

ПФУ ДОПОМАГАТИМЕ У ПІДТВЕРДЖЕННІ СТАЖУ

Якщо документи про роботу не збереглися й отримати їх неможливо, стаж може бути підтверджений показами щонайменше двох свідків, які працювали разом із заявником.

Якщо підприємство ліквідовано або архівні дані відсутні, Пенсійний фонд допомагатиме шукати таких свідків за даними Реєстру застрахованих осіб.

ПІДТВЕРДЖЕННЯ СТАЖУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Оновлені правила зарахування стажу у випадках, коли трудова книжка містить виправлення чи неточні записи про роботу на підприємствах, що розташовані на території бойових дій або тимчасово окупованих територіях.

Якщо російська агресія спричинила пошкодження або знищення майна чи документів підприємства, стаж зараховуватимуть за процедурою, визначеною Пенсійним фондом за погодженням з Мінсоцполітики.

МЕНШЕ ЗВЕРНЕНЬ ДО СУДУ ЧЕРЕЗ РОЗБІЖНОСТІ В ОСОБОВИХ ДАНИХ

Якщо ім'я, прізвище, по батькові або дата народження в документі про стаж відрізняються від даних у паспорті чи свідоцтві про народження, звернення до суду буде не обов'язковим. Належність документа людині встановлюватиме Пенсійний фонд. Для цього Фонд визначить окремий порядок.

Соціальний захист

НОВІ МОЖЛИВОСТІ, А НЕ НОВІ БАР'ЄРИ

У Києві відбулося засідання Національної Ради безбар'єрності за участі Першої леді України Олени Зеленської під головуванням Прем'єр-міністра України Сергія Корецького. Модерувала захід радниця – уповноважена Президента України з питань безбар'єрності Тетяна Ломакіна.

ТЕМА ЗАСІДАННЯ – «Безбар'єрність. Вивчені уроки». Головна мета зустрічі – підбити підсумки роботи за 2025–2026 роки та визначити завдання на наступні два роки.

Як наголосила ініціаторка Національної стратегії безбар'єрності Олена Зеленська, ключове завдання зараз – зробити так, щоб флагманські проєкти міністерств не залишалися окремими «острівцями», а ставали частиною єдиного, безперервного та зручного маршруту для кожного українця.

Прем'єр-міністр Сергій Корецький відзначив важливі урядові рішення – зокрема, розширення безбар'єрних маршрутів у містах, оновлення умов протезування для людей зі складними та множинними ампутаціями, визначення 1300 уповноважених у громадах і розширення програм працевлаштування для ветеранів і людей з інвалідністю.

У межах засідання очільники міністерств, міжнародні партнери та представники громадськості підбили підсумки реалізації флагманських проєктів за дев'ять місяців 2026 року, оцінили результати міжнародного співробітництва та окреслили нові ініціативи щодо усунення бар'єрів.

Результати Мінветеранів: від проєктів до системного супроводу

З окремою доповіддю про результати та системні зміни у сфері підтримки українських ветеранів і ветеранок виступив міністр у справах ветеранів України Віталій Кім. Він презентував перебіг реалізації трьох флагманських проєктів Мінветеранів:

– **«Формула гідного повернення до цивільного життя»** – побудова комплексної системи підтримки ветеранів і ветеранок.

– **«Розвиток спорту для ветеранів»** – інструмент відновлення, адаптації та повернення до активного життя.

– **«Безбар'єрні ветеранські простори»** – створення осередків підтримки по всій країні.

Як зазначив очільник Мінветеранів, за кожним із напрямів досягнуто вагомих результатів:

– **Ветеранський спорт.** Проведено 91 всеукраїнське змагання (близько 11 тисяч учасників) та 13 навчально-тренувальних зборів. 146 ветеранів і ветеранок представили Україну на міжнародних аренах («Ігри Нескорених 2025», «Strong Spirit's Games», «Invictus Germany Sports Festival 2026», чемпіонат Європи з богатирського багатоборства). Понад 351,6 тисячі ветеранів скористалися програмою «Ветеранський спорт» (із компенсацією у 1500 грн).

– **Супровід та допомога.** Відкрито 25 «Просторів турботи про ветерана» (загалом функціонує вже 30 таких осередків). Понад 222 тисячі ветеранів, ветеранок і членів їхніх родин отримали 1,46 млн заходів підтримки від фахівців із супроводу. 1677 ветеранських бізнесів одержали фінансову підтримку, 22129 осіб – безоплатну психологічну допомогу, а 488 осіб скористалися спеціалізованими медичними послугами поза пакетом медичних гарантій. Важливим показником безбар'єрності є цифровізація – зафіксовано 2,5 млн звернень до цифрових послуг.

– **Інфраструктура просторів.** Введено в експлуатацію державний ветеранський простір у Луцьку, триває будівництво 7 просторів та розпочато підготовчі будівельні роботи ще для 11 об'єктів.

Віталій Кім наголосив, що самі по собі цифри не є кінцевою метою, а досвід виконання проєктів оголив системні виклики, які потребують якісної трансформації підходів:

1. **Від приміщень до сервісів та єдиного стандарту.** Мінветеранів переходить від логіки «побудувати приміщення» до розроблення єдиного стандарту та створення комплексної дієвої послуги за принципом «єдиного вікна».

2. Єдиний маршрут ветерана. Надана підтримка не повинна бути розпорошеною. Система має забезпечувати безперервний та зручний маршрут – від звернення та реабілітації до повноцінного повернення у цивільне життя. «Людина не повинна сама розбиратися в системі. Система має бути побудована навколо людини», – наголосив міністр.

Оновлена ініціатива: «Єдина система безбар'єрної підтримки»

З урахуванням вивчених уроків Мінветеранів об'єднує та трансформує свої ініціативи у новий узагальнений флагманський проєкт під назвою **«Єдина система безбар'єрної підтримки ветеранів та ветеранок».**

Серед його ключових завдань на найближчий період:

– проведення аудиту громад для оцінки реальної доступності послуг та стану реалізації ветеранської політики на місцях (що підсилить роботу 1300 регіональних уповноважених з безбар'єрності);

– забезпечення повноцінного функціонування та якісного облаштування мережі державних ветеранських просторів;

– оновлення моделі системи супроводу та розробка нормативно-правових актів щодо покращеного харчування ветеранів у закладах охорони здоров'я.

«Нам важливо, щоб після служби перед ветеранами та ветеранками відкривалися нові можливості, а не з'являлися нові бар'єри. Бо для нас безбар'єрність – це коли наші ветерани та ветеранки можуть усе!» – підсумував Віталій Кім.

БІЛЬШЕ ЧАСУ НА ОПАНУВАННЯ ПРОТЕЗУ

Кабінет Міністрів оновив умови забезпечення протезами людей зі складними та множинними ампутаціями. Для повного циклу виготовлення, примірки, налаштування та опанування таких протезів потрібно більше часу. Тому граничний строк попередньої оплати підприємствам збільшено з трьох до чотирьох місяців.

ВОДНОЧАС визначено строк, протягом якого людина має отримати протез, – до 90 робочих днів із дати укладення договору між територіальним відділенням Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю та підприємством.

Зокрема, зміни стосуються осіб з складними ампутаціями:

– верхніх кінцівок на рівні плечового суглоба;

– середньої та верхньої третини плеча;

– нижніх кінцівок на рівні тазостегнового суглоба;

– середньої та верхньої третини стегна;

– двох і більше кінцівок.

«Складне протезування потребує індивідуального підбору, виготовлення, примірки, налаштування та адаптації протеза до потреб людини. Оновлені умови враховують час, необхідний для якісного проходження всіх цих етапів, а також навчання опануванню протезних виробів», – зазначив міністр соціальної політики, сім'ї та єдності України Денис Улютін.

Нагадаємо, Мінсоцполітики забезпечує безоплатне протезування за державною програмою.

Раніше уряд підвищив доступність протезів та ортезів для дітей з інвалідністю і цивільних постраждалих від війни й спростив доступ ветеранів до спортивних протезів.

БЕЗОПЛАТНЕ ПРОТЕЗУВАННЯ У МЕРЕЖІ «БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ»

Ветерани та ветеранки можуть пройти повний цикл протезування та фізичного відновлення в українській мережі центрів протезування, ортезування та реабілітації «Без Обмежень» повністю безоплатно — у межах державної програми відповідно до постанови КМУ від 05.04.2012 № 321.

МЕРЕЖА працює з 2013 року та на сьогодні об'єднує дев'ять центрів у різних регіонах країни: у Києві, Львові, Чернігові, Одесі, Дніпрі, Ковелі, Хмельницькому, Запоріжжі та Кривому Розі.

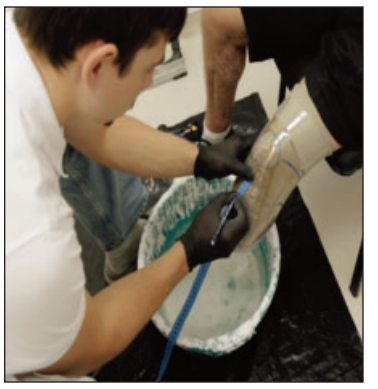
Як відбувається процес протезування?

Повний цикл послуг доступний у кожному з центрів мережі:

– звернення до центру для отримання фахової консультації та допомоги зі збором необхідних документів;

– первинна консультація мультидисциплінарної команди фахівців.

– індивідуальний підбір протезного рішення відповідно до ваших потреб і способу життя;

– виготовлення, підгонка та встановлення сучасного протеза;

– навчання правильному користуванню протезом;

– фізична реабілітація для швидкого відновлення рухливості;

– подальший технічний супровід за запитом пацієнта.

З детальною інформацією можна ознайомитися на сайті bez-obmezhen.com.ua.

Консультацію щодо протезування можна отримати за номером: +38 (063) 407 14 14.

ДЛЯ ТОГО, ЩОБ ЖИТИ ПОВНОЦІННИМ ЖИТТЯМ

Профільний комітет Верховної Ради України підтримав законопроєкт № 15433, який передбачає право на отримання часткової компенсації на придбання автомобіля для ветеранів з інвалідністю внаслідок війни.

НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ скористатися програмою зможуть ветерани та ветеранки з інвалідністю I групи. За даними Єдиного державного реєстру ветеранів війни, наразі їх налічується 11423 особи.

Надалі програму буде розширено на ветеранів та ветеранок з інвалідністю II групи, яких, за даними Реєстру, наразі налічується 87855 осіб.

Міністерство у справах ветеранів України повністю підтримує таку ініціативу та готове до її реалізації. Невідкладно, одразу після прийняття відповідного закону.

"Мати власне авто для ветеранів з інвалідністю важливо не лише з точки зору комфорту. Передусім, для того, щоб бути самостійними. Мати можливість самому поїхати на реабілітацію, почати власну справу, відвезти дитину до школи та просто щодня не залежати від того, чи є поруч хтось, хто може допомогти.

Особисто я, як міністр у справах ветеранів, вважаю ініціативу народних депутатів вчасною і необхідною. Як людина – дякую всім, хто долучився до її підготовки. Дякую депутатам, які підтримали ініціативу. Для мене важливо, щоб ветеран відчував допомогу у конкретних речах, які реально полегшують людині життя і дають їй більше незалежності", – зазначив очільник Мінветеранів Віталій Кім.

Міністерство працюватиме над тим, щоб масштабувати цю програму підтримки. Зокрема, пропонувати поступово розширювати коло тих, хто може отримати таку допомогу, щоб поступово вона ставала доступною для всіх ветеранів, які справді її потребують. І паралельно дивитися, де ще держава може прибрати зайві бар'єри, які сьогодні заважають людині повернутися до нормального, активного життя.

Наступний крок – розгляд законопроєкту в сесійній залі Верховної Ради України.

"Закликаю народних депутатів підтримати його у першому читанні, щоб зробити ще один важливий крок до підвищення мобільності ветеранів з інвалідністю та забезпечення їхньої самостійності.

Наш обов'язок перед тими, хто захищав Україну, не закінчується в день їхнього повернення з фронту. Навпаки – це лише початок великої відповідальності держави: зробити все можливе, щоб кожен ветеран не лише відчував нашу вдячність, а й мав реальні можливості жити повноцінним та гідним життям, будувати своє майбутнє і бути максимально незалежним у країні, яку він захистив", – наголосив Віталій Кім.

ПРАЦЮЮТЬ ЗА ПРИНЦИПОМ «ЄДИНОГО ВІКНА»

"Єдині ветеранські вікна" у Центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП) працюють по всій Україні. Це означає, що ветерани й ветеранки, а також родини загиблих Захисників і Захисниць можуть отримати необхідні державні послуги в одному місці – без додаткових звернень до різних установ.

ВІДПОВІДНО до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2025 року №1226 у ЦНАПах доступні понад 20 ветеранських послуг, зокрема:

– встановлення статусів: учасника бойових дій добровольцям, особи з інвалідністю внаслідок війни, члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни та члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, учасника війни, постраждалого учасника Революції Гідності;

– видача, продовження та заміна відповідних посвідчень;

– призначення одноразової грошової допомоги – для осіб з інвалідністю внаслідок війни, родин загиблих Захисників і Захисниць, волонтерів;

– подання заяви на виплату компенсації вартості оренди житла Захисникам і Захисницям України;

– отримання інформації з Єдиного державного реєстру ветеранів війни та інші послуги.

Через ЦНАП, незалежно від зареєстрованого місця проживання, можна подати електронну заяву на встановлення статусу особи з інвалідністю внаслідок війни (для військовослужбовців), а також статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України.

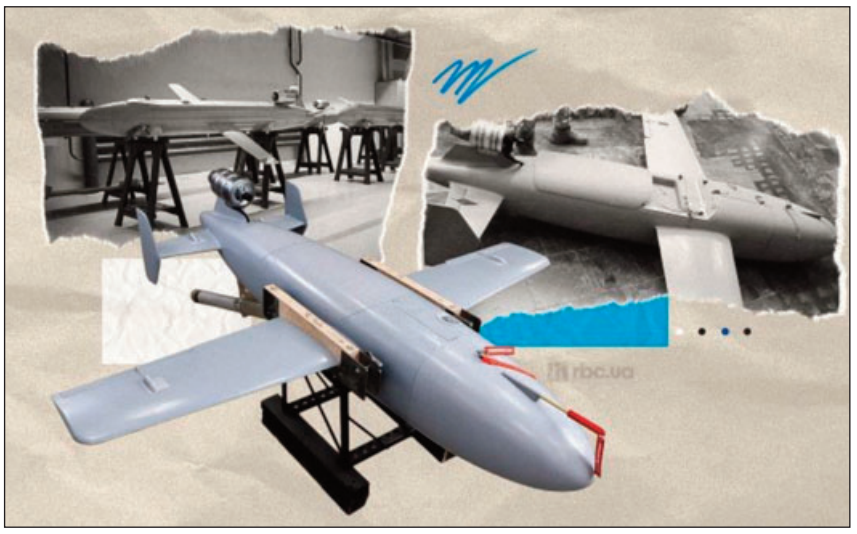
Крім того, через ЦНАП можна подати заяву на отримання послуг, які надає безпосередньо Мінветеранів.

З повним переліком послуг категорії "Ветерани війни та члени їх родин" можна ознайомитися у постанові https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1226-2025-%D0%BF#Text.

Щоб забезпечити єдині стандарти надання ветеранам війни та членам їхніх сімей адміністративних послуг у ЦНАПах, Мінветеранів розробило методичні рекомендації для працівників центрів. Ці рекомендації допомагають організувати та оптимізувати робочі процеси так, щоб ветерани й ветеранки отримували послуги швидко та якісно.

Ознайомитися з рекомендаціями можна за посиланням: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2024-p#Text.

Розвиток мережі доступних і зручних сервісів для ветеранів війни та членів їхніх сімей – результат спільної роботи Міністерства у справах ветеранів України, Міністерства цифрової трансформації України, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Дрони "Барс" атакують ворога (колаж РБК-Україна).

Україна нарощує удари по військових об'єктах росіян у далекому тилу і має власні реактивні дрони. Серед них – дрон-ракети "Барс".

Розробник ракет "Барс" розповів РБК-Україна, як інженери постійно модернізують власні розробки, у чому унікальність реактивних БпЛА та у чому принципова різниця між реактивним дроном і ракетою. З безпекових причин ім'я співрозмовника не розкривається.

ВЛАСНІ ДВИГУНИ ТА РУЧНЕ КЕРУВАННЯ НАД РОСІЄЮ

Головне:

РЕАКТИВНІ ДРОНИ ПОСТІЙНО ЕВОЛЮЦІОНУЮТЬ. Спочатку вони мали бойову частину у 22,5 кілограма та дальність до 700 км, а сьогодні – дальність до 1000 км, бойову частину до 60 кг і швидкість понад 700 км/год.

РОЗРОБНИКИ ШИРОКО ВИКОРИСТОВУЮТЬ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ. Цифрові моделі задіюються від розробки до втілення машинного бачення в системі наведення на ціль.

ДРОНИ "БАРС" МАЮТЬ МОДУЛЬНУ ПЛАТФОРМУ. Вона дозволяє їх використовувати в різних площинах в плані застосування – DeepStrike, "мідл-страйк" і "фронт-страйк".

ЛОКАЛІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ПЕРЕВИЩИЛА 74%. Єдиним критичним імпортним компонентом залишається турбореактивний двигун, хоча власний двигун вже пройшов фінальні тести.

ЯК СТАРТУВАЛИ РОБОТИ НАД "БАРСОМ"

– Розкажіть, з чого почалася розробка "Барса"?

– Розробка "Барса" розпочалася в 2023 році. З початку повномасштабного вторгнення наша команда ентузіастів мала перед собою мету бути максимально злагодженими з військом, тому починали як волонтери. І відповідно завдяки широкому колу спілкування з військовими ми неодноразово від них чули запити щодо необхідності створення сучасного озброєння.

Якщо коротко, то його можна переказати банальною фразою: "Нам треба чимось відповідати, і відповідати гідно ворогу і нищити його не тільки на нашій території, але і на його території".

Тому, відповідно, почалися пошуки такого рішення. Ми почали розмірковувати, яким чином можна забезпечити наші сили оборони тим засобом, який надасть ЗСУ змогу дійсно завдавати нищівної, кваліфікованої відповіді.

Серед нас були і залишаються донині люди, які займалися авіаційною справою і авіамоделюванням, звідси й певний зовнішній вигляд "Барса", який дійсно схожий на літачок.

При створенні реактивного дрона ми зіткнулися якщо не з критикою, то точно з осторогою, тому що тоді найліпшим рішенням для БпЛА важкого класу, що здатен нести від 10 до 15 кілограмів бойової частини, були двигуни внутрішнього згоряння.

Але ми постійно рухались у своїй інженерній думці, в своїх тестах, і розуміли, що це має бути щось швидке.

– Які базові характеристики "Барса"?

– Якщо коротко, то це реактивний двигун, бойова частина у 22,5 кілограма, дальність до 700 км. Але можна сказати, що на сьогоднішній день це вже дальність до 1000 км, бойова частина – до 60 кг, і швидкість понад 700 км/год.

– Скільки приблизно часу минуло від першого дослідного зразка до серії?

– Якщо брати від першого базового зразка до сьогоднішнього, то у нас лише "інженерно офіційних" модернізацій та ітерацій вже, напевно, понад 40.

Але їх не варто об'єднувати в якийсь єдиний тип дронів, тому що взагалі система "Барса" передбачається як модульна платформа, яка дозволяє його використовувати в різних площинах в плані застосування.

Тобто наша базова модульність дозволила "Барсу" отримати три основні категорії застосування: це DeepStrike, "мідл-страйк" і "фронт-страйк". І от саме модульність дозволила балансувати з об'ємом палива і вагою бойової частини та створити кілька модифікацій одного дрона.

Подальша модернізація, яка була спрямована на збільшення відстані ураження і на збільшення бойової частини, потягнула за собою незначні зміни у форм-факторі, але основа, яка була закладена при перших інженерних розрахунках, залишилась.

НАЙСКЛАДНІШІ РІШЕННЯ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЛОКАЛІЗАЦІЯ

– Які рішення на етапі розробки виявились найскладнішими?

– Головна наша перевага – це розвинута команда R&D, яка не обмежена і "не зашорена" в пошуку нових рішень, які навіть на початках здаються взагалі нереалістичними або неможливими.

Все ж найскладніше – це стабільність зв'язку, тому що зв'язок – це один із ключових чинників, які забезпечують ефективність наших БпЛА. Так, на сьогоднішній день у нас є можливості онлайн-керування на території ворога.

– Як штучний інтелект використовується у ваших дронах?

– Безпілотники за своєю суттю передбачають відсутність людського фактора. Тому інструментарії, які надають нам на сьогоднішній день технології AI, ми використовуємо і не цураємося їх на усіх рівнях – від розробки й вирішення інженерних завдань до втілення машинного бачення в наші системи наведення на ціль.

Ми використовуємо цей інструмент і наблизилися до досить вагомих результатів, коли на так званій "фінальній милі" перед пілотом є дві абсолютно зрозумілі варіації: або ти віддаєш керування оптичній системі донаведення, або керуєш сам.

– Чи працюєте ви над локалізацією виробництва?

– Так, на сьогоднішній день локалізація "Барса" становить понад 74 відсотки. Поки що у нас єдиний важливий закуповуваний компонент – це турбореактивний двигун. Без перебільшення ми збираємо їх по всьому світу, але вже пройшов фінальні тести двигун нашого виробництва.

МІЖНАРОДНИЙ ІНТЕРЕС, ЮРИДИЧНИЙ СТАТУС І ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ

– Чи є інтерес міжнародних партнерів до вашого продукту?

– Так, інтерес є і інтерес дуже активний. Треки з перемовинами від партнерів на державному рівні відбуваються на постійній основі, тому що наш продукт має підтверджену ефективність, нам є чим хвалитися, за нас розмовляють в першу чергу наші експлуатанти.

Ми вже маємо спільне підприємство на території Європи, і завод приступає до своєї роботи. За нашими виробничими планами перша продукція від спільного підприємства постачатиметься до наших Сил оборони у жовтні.

На сьогоднішній день єдиним обмеженням для нарощування виробництва "Барсів" є так званий "ботл-нек", і це навіть не стільки обсяги, а скільки строки постачання турбореактивних двигунів.

Але як такому масштабуванню не заважає на сьогоднішній день нічого, особливо після наданої від держави можливості створення спільних підприємств. З виходом на офіційний і зрозумілий експорт ми вбачаємо можливості тільки збільшувати і нарощувати виробничі потужності.

– Інколи "Барс" називають дроном, а інколи ракетою. Як правильно?

– Напевно, коректніше буде називати його ракетодроном. За ракету говорить наявність реактивного двигуна. Але оскільки "Барс" може керуватись пілотом, то він може трошки "залізти" в клас дронів.

Але якщо брати суто з юридичного боку, то тут питання, в якому нам знову ж таки дуже сильно допоміг адекватний професійний підхід наших військових. У нас дуже швидко з'явилися відповідні нормативні документи, які дозволили максимально швидко ставити на озброєння новітні зразки зброї, зокрема й БпЛА.

Ми скористалися цією можливістю, тому ми відповідно кодифіковані як БпЛА. Тобто ми юридично БпЛА, але фактично ми ракета.

– І наостанок – чим відрізнятимуться "Барси" майбутнього від серійних зразків, які випускаються зараз?

– Важко забігати наперед, але я знаю точно, що "Барс" завжди буде продуктом, який буде використовувати максимум інноваційних рішень.

Підсумовуючи те, над чим працює на сьогоднішній день наша команда, я вам скажу так: це буде швидше, він матиме значно більшу дальність, і це буде з суттєвою зміною в корисному навантаженні.

Інтерв'ю вів Костянтин ШИРОКУН.

МИСЛИВЦІ ЗА РЕАКТИВНИМИ «ШАХЕДАМИ»

Кореспондент АрміяInform дізнався про те, як працює ЗРК Rapid Ranger, від членів екіпажу зенітно-ракетного комплексу.

НИЩАТЬ ВСЕ, ЩО ЛЕТИТЬ

«ЦЯ ТЕХНІКА чудово себе показує, має хороші можливості знищення повітряного противника. Для Rapid Ranger до снаги і звичайні „Шахеди“, і реактивні дрони та цілі іншого типу. Навіть російську „Бандероль“ може збивати.

Але треба розуміти, що кожне збиття — це злагоджена робота всього колективу. Тому, починаючи від виявлення і до захоплення цілі, кожен елемент має бути виконаний ідеально, і тоді завдання буде виконано. Найбільша проблема — це вчасне виявлення цілі», — розповідає командир екіпажу з позивним «Турок».

ЗРК Rapid Ranger оснащений оптико-електронними системами спостереження з оглядом на 360 градусів. Дальність спостереження може сягати 15 кілометрів.

«Для початку в нас йде акустичне виявлення цієї цілі. Якщо йдеться про реактивні цілі — це трошки по-іншому працює. Але зазвичай це акустичне виявлення, потім оператор візуально виявляє ціль, захоплює, і вже зв'язуємося з командним пунктом, уточнюємо конкретні деталі, отримуємо добро на знищення», — розповідає командир екіпажу.

Оператор з позивним «Сенатор» каже, що ракета може наводитися автоматично, але надійніше вести її до цілі.

Комплекс працює ракетами LMM, досить розповсюдженими по світу. Вага однієї ракети становить приблизно 13 кілограмів, чотири ракети розміщені на пілонах над кабіною. Ракети можуть вражати цілі на відстані понад 7 кілометрів.

ІСПАНСЬКА БАЗА

КОМПЛЕКС Rapid Ranger встановлено на іспанському тактичному позашляховику URO VAMTAC, який може досягати швидкості 135 км/год.

«Досить надійна машина з хорошою керованістю та прохідністю», — зазначає водій екіпажу з позивним «ВДВ».

На наших очах машина легко долала досить круті спуски та підйоми. Це особливо важливо в умовах маневреної війни, коли мисливець може ставати ціллю.

ЗРК Rapid Ranger настільки дошкуляє своєю роботою росіянам, що ті будь-що намагаються уразити нашу систему ППО.

Часто працюють «на живця», коли посилають реактивний дрон в надії виманити наших зенітників на вогневу позицію. А за реактивним дроном вже летять розвідувальна Zala та ударні БПЛА «Ланцет». У таких умовах зенітникам доводиться відкочуватися в укриття і перечікувати. Тож потужна і надійна база дуже важлива.

ПЕРЕГОНИ НА СЕКУНДИ

ВРАХОВУЮЧИ швидкість реактивних дронів росіян, а також далекобійність ракет, якими оснащений ЗРК Rapid Ranger, в екіпажу зенітників залишається дуже небагато часу для влучного пострілу.

«Скільки часу в нашому куполі перебуває „Шахед“? Та по-різному, бо реактивні „Шахеди“ летять з різною швидкістю. Але єдине, що можу сказати: все відбувається дуже швидко. З моменту зальоту в зону ураження і до виходу з неї лік іде на секунди. Ми працюємо 24/7, постійно в бойовій роботі», — зазначає «Турок».

Владислав ІВЧЕНКО.

Сторінки історії

ОПЕРАЦІЯ «ЕВАКУАЦІЯ»

ЕВАКУАЦІЯ В СРСР І УРСР ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Ось і прийшла чергова воєнна осінь вже 2026 року в наші домівки з очікуваннями нових ускладнень у життєвих умовах. Не гріють наших громадян спогади про великі перемоги, які відзначалися осенями минулих років: 2 вересня 1945 року генерал-лейтенант Кузьма Дерев'янко за дорученням від всього СРСР підписав Акт про капітуляцію Японії, 28 жовтня 1944 року Червона Армія вигнала фашистських окупантів з території України, 6 листопада 1943 року від окупантів було звільнено столицю України – місто Київ.

Але відомо, що війна – це не тільки військові перемоги і поразки з їх втратами, це страждання всього народу держави, що воює, це і мобілізація, і евакуація, і окупація, і тільки потім визволення і відновлення…

Як це було у минулих війнах?

ЕВАКУАЦІЯ в СРСР проводилася в початковий період війни із зони, яка була найвразливіша до ударів противника, у східні регіони країни. Під евакуацію потрапили не лише населення, але й промислові підприємства, культурні та наукові установи, запаси продовольства, сировина та інші мінеральні ресурси. Евакуація дозволила зберегти основну економічну базу країни і стала одним із факторів, які забезпечили загальну перемогу.

Організацією евакуації керувала Рада з евакуації, яка була створена 24 червня 1941 року.

Рада з евакуації не мала своїх органів, тому вся робота на місцях покладалася на голів РНК республік, облвиконкомів і райвиконкомів та під їхню особисту відповідальність.

У 1941—1942 роках різноманітним транспортом було евакуйовано близько 17 мільйонів осіб. За неточними даними, протягом півроку 1941-го на схід лише залізницями було перевезено 2593 промислових підприємства. Близько 70% із них було розміщено на Уралі, в Західному Сибіру, Середній Азії та Казахстані, інші — на Поволжі та в Східному Сибіру. Разом з промисловими підприємствами було евакуйовано 30-40% робітників, інженерів і техніків. За інші півроку 1941-го було евакуйовано 2,4 мільйона голів худоби.

27 червня з'явилася таємна постанова ЦК ВКП(б) і РНК СРСР «Про порядок вивезення та розміщення людських контингентів і цінного майна», яка передбачала, що насамперед евакуації підлягають:

а) найважливіші промислові цінності;

б) кваліфіковані робітники, інженери та службовці разом із евакуйованими з фронту підприємствами, населення, насамперед молодь, придатна для військової служби, відповідальні радянські та партійні працівники.

Все цінне майно, залишене на місці, повинне бути знищено та спалено.

В УРСР 26 червня 1941 року було створено Республіканську комісію з евакуації.

З Києва було вивезено обладнання 197 промислових об'єктів: заводи «Арсенал», «Більшовик», «Ленінська кузня», «Укркабель», авіаційного, верстатобудівного, ім. Артема та ін.

Згідно з планом значну кількість вантажопотоку з УРСР передбачалося вивезти на східне узбережжя Чорного моря через морський порт в Одесі. Але цьому перешкоджали дії німецької авіації. Евакуаційні роботи ускладнило також те, що за наказом військового командування в акваторії неподалік порту було встановлено мінні поля спочатку це навіть повністю паралізувало функціонування порту). Крім того, оскільки керівництво Чорноморського пароплавства перебралося до Ростова-на-Дону, то це також заважало ефективному керуванню евакуаційними роботами.

Транспортний флот незадовільно забезпечувався пальним, технічними матеріалами, харчовими продуктами, а головне — озброєнням, залишаючись без належного прикриття з повітря. Це спричинило значні втрати в людях і вантажах. Та попри все з Одещини морем було вивезено 139 тис. т устаткування (залізницею — 51 тис. т).

7 серпня Рада з евакуації ухвалила рішення про вивезення промислових підприємств Правобережної України, а вже 18 серпня 1941 року Державний комітет оборони (ДКО СРСР) видав розпорядження про порядок евакуації з Лівобережної України. У стислі терміни демонтувалося й вивозилося обладнання 16 об'єктів наркомату чорної металургії, 4 — наркомату середнього машинобудування, 8 — наркомату земельних справ, Дніпродзержинської державної районної електростанції, Криворізької та інших електростанцій.

Протягом 7–10 днів робітники та інженерно-технічний персонал демонтували, завантажили та вивезли устаткування металургійних заводів ім. Петровського (м. Дніпропетровськ) й ім. Дзержинського (м. Дніпродзержинськ), Нікопольських коксохімічного й Південнотрубного заводів, гірничорудних підприємств – усього 99 тис. вагонів з найцінніші вантажами. Щодня відправлялося на схід по 800-900 вагонів з обладнанням, сировиною, матеріалами запорізьких індустріальних гігантів. На підготовку до вивезення й для вантажних робіт на «Запоріжсталі» (м. Запоріжжя) задіяли 9 тис. осіб.

Евакуація в Харкові почалася після відповідного розпорядження ДКО СРСР від 16 вересня 1941 року. До 20 жовтня з Харківського тракторного заводу було вивезено 3745 верстатів і 4673 фахівці, а з усіх 34 великих підприємств разом відправлено 320 ешелонів з устаткуванням, матеріалами та 26 тис. персоналу.

Надзвичайно стислі терміни визначалися для евакуації індустріальної бази Донбасу. На переміщення Макіївського і Сталінського металургійних заводів, Мушкетівського, Рутченківського і Сталінського коксохімічних підприємств, Харцизького трубного, Макіївського трубозварювального заводів відводилося 4–5 діб, Маріупольського металургійного комбінату та супутніх об'єктів — 3 доби.

Зволікання з початком евакуації, зважаючи на швидкий наступ гітлерівців, спричинило значні втрати. На підприємствах Донбасу залишилося чимало придатних до використання механізмів, апаратури, виробничих ліній. Для їх знищення армійське командування створювало підривні диверсійні групи.

Всього зі Сталінської області (нині Донецька область) вдалося вивезти 4060 вагонів з устаткуванням, матеріалами та людьми. У Ворошиловградській області (нині Луганська область) евакуація відбулася більш планомірно, що дало змогу вивезти до грудня 1941 року 7810 вагонів з промисловим обладнанням і перебазувати 11 трестів вугільної промисловості. Загалом з території УРСР вивезено устаткування 40 об'єктів чорної металургії.

За неповними даними, з Київської, Миколаївської, Одеської, Дніпропетровської, Запорізької, Полтавської, Чернігівської, Харківської, Сталінської і Ворошиловградської областей углиб СРСР було переміщено 550 індустріальних об'єктів (190 — союзного та 360 — республіканського підпорядкування). Крім того, для виконання оборонних і будівельних робіт з території УРСР вивезено 24 будівельні організації (15 тис. робітників та інженерно-технічного персоналу).

Згідно з Положенням про евакуацію робітників, службовців і членів їхніх родин кожен з них міг вивезти до 100 кг вантажу і ще по 40 кг на кожного члена родини. На час переїзду за працівниками зберігалася середньомісячна зарплата, чверть цієї суми на дружину та 1/8 – на кожного непрацюючого члена родини.

Понад 1 млн громадян виїхали з Києва, Харкова та Одеси. 4500 працівників Київського заводу "Ленінська кузня", 4700 – Харківського тракторного заводу, 323 – Ворошиловградського паровозобудівного заводу ім. Жовтневої революції разом з сім'ями вирушили в дорогу, супроводжуючи обладнання підприємств.

Замість запланованих до евакуації 57 тис. родин колгоспників шести областей УРСР через відсутність вагонів за Волгу залізничним транспортом евакуйовано 10,3 тис. Крім того, на Поволжя вирушило 40 тис. робітників радгоспів з родинами, близько 600 агрономів і зоотехніків, 2500 фахівців сільського господарства по лінії Наркомату земельних справ УРСР.

Були евакуйовані 400 академіків, членів-кореспондентів і наукових співробітників АН УРСР, 300 членів Спілок письменників, художників, композиторів України.

Всього за межі республіки виїхало 3,5 млн громадян УРСР. Але десятки тисяч так і не змогли дістатися місць призначення й від переправ на Дніпрі, Дону та Волзі самотужки повернулися додому.

Здійснене в стислі терміни гігантське перебазування продуктивних сил в інші райони СРСР дало змогу відновити обороноспроможність країни. Водночас бюрократизм, тяганина, неорозпорядливість, некомпетентність, байдужість до долі пересічної людини, брак виконавської дисципліни, шкурництво багатьох функціонерів призвели до невиправдано великих матеріальних і людських втрат у ході евакуації.

Матеріальні та культурні цінності, що залишилися на окупованій території, стали об'єктом грабіжницької політики гітлерівців та їхніх союзників.

Після вигнання окупантів з України постало питання про відбудову економіки республіки. Реевакуація вивезеного промислового обладнання була визнана керівництвом СРСР недоцільною. Промисловість та сільське господарство УРСР довелося піднімати практично з нуля.

Багато евакуйованих з УРСР історико-культурних цінностей осіли переважно в чужих сховищах і музеях. Їх повернення й до сьогоднішнього дня складно вирішується навіть на найвищому державному рівні.

Джерела та література:

Лисенко О.Є. Евакуаційні заходи урядів УРСР і СРСР на території УРСР в роки Великої Вітчизняної війни СРСР 1941–1945 [Архівовано 29 квітня 2016 у Wayback Machine.] //.

Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2005. — Т. 3 : Е — Й. — 672 с.: іл. — ISBN 966-00-0610-1.

«НАРОДНА ВІЙНА» БРИТАНЦІВ

Під час Другої світової британці теж пережили бомбардування, нестачу їжі та пального. Сперечалися, хто більший патріот, але згуртувались і вистояли.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ почала готуватися до Другої світової війни щонайменше за рік до її фактичного початку. Причому займалися не лише армією та озброєнням, а й тилом. Ще з 1938 року британців почали навчати, як поводитися під час повітряних нальотів і газових атак. У Лондоні станції першого та одного з найбільших у світі метро облаштовували під бомбосховища.

Першого вересня 1939 року Гітлер вторгся до Польщі, розпочавши Другу світову. Цього ж дня у Британії запустили плани щодо тилу, хоча офіційно країна оголосила війну Німеччині через два дні – 3 вересня.

Спершу того ж дня, 1 вересня, в тилу почали вимикати електрику – для світломаскування на випадок німецьких авіанальотів. Обмеження були дуже жорсткими, могли оштрафувати навіть за запалений у темряві сірник. Згодом правила трохи пом'якшили.

Досить швидко стало ясно, що британці до цього не готові – вже до січня 1942 року кожна п'ята людина у той чи інший спосіб травмувалася, блукаючи у темряві. Різко зросла кількість ДТП – у вересні 1939 року в автомобільних аваріях загинуло 1130 людей у порівнянні з 544 у вересні 1938-го. А ще зросла кількість грабежів, крадіжок, випадків шахрайства, зґвалтувань, убивств та інших злочинів. Тож спочатку рішення про відключення електрики спричинило масове невдоволення у суспільстві.

Доїхати кудись потягом стало ще тим випробуванням. Кількість пасажирських поїздів скоротили до мінімуму, а вагони-ресторани майже зовсім прибрали. На станціях познімали всі вказівники на випадок вторгнення німців. Це тільки збільшило плутанину серед пасажирів, яким доводилось їхати у переповнених потягах.

З 1939 року у британців почалися проблеми з пальним. У 1942 році вони вже нікуди не могли поїхати на своїх авто, бо бензин видавали тільки військовим. А уряд тільки підливав олії у вогонь, запустивши агітаційну кампанію під гаслом «Чи справді ваша подорож є необхідною?».

До початку війни близько 70% продуктів Британія імпортувала, а в тилу залишалося близько 50 мільйонів людей, яких потрібно було годувати. Однією з основних стратегій німців у битві за Атлантику були атаки, зокрема, й на торговельні кораблі із продовольством, що прямували до Великої Британії.

Так само зараз діє і росія у війні проти України – краде зерно на окупованих територіях, блокує українські порти та обстрілює торговельні судна різних країн, а ще знищує ракетами зерносховища.

Дефіцит та зростання цін на продукти і паливо, проблеми під час евакуації, життя у метро під час бомбардувань, внутрішні суперечки про те, хто більший патріот — із цим зіткнулись українці від початку повномасштабного російського вторгнення. Щось подібне переживали й британці на початку Другої світової війни. Звісно, були й відмінності. Наприклад, майже рік війна для цивільних британців зводилась до відключення електроенергії, обмежень на пасажирські перевезення та видачу бензину, продуктів за талонами, обов'язкової евакуації, особливо для дітей.

Зростало невдоволення діями уряду, а також посилилися суперечки між різними верствами суспільства. Та все змінилося після початку масових німецьких бомбардувань восени 1940 року. Тоді класовий та інші соціальні бар'єри відійшли на другий план. Жінки почали воювати та працювати нарівні з чоловіками. Британцям вдалося згуртуватися та перемогти. І зараз Велика Британія разом із США є головним союзником України.

Щоб не допустити голоду, британський уряд створив Міністерство продовольства, яке у найкоротші терміни розробило план нормування продуктів. Уже в січні 1940 року британці закуповувались за продовольчими книжками.

Працювало це так: спочатку треба було зареєструватись у конкретному найближчому до дому магазині, а потім купувати, але не все підряд, а тільки найнеобхідніше – м'ясо, сир, цукор та жири. Влада виділяла для магазину лише необхідну кількість продуктів, виходячи з кількості зареєстрованих покупців. Через це почався дефіцит товарів, яких не було у списку – тепер їх продавали за завищеними цінами.

Через дефіцит продуктів влада навіть закликала вбивати домашніх тварин, у першу чергу котів і собак. Мовляв, їм нічого буде їсти, тому вони почнуть збиратись у дикі зграї. Уже восени 1940 року вийшла брошура під назвою «Поради власникам тварин». У ній, серед іншого, розповідали, як вбивати тварин «гуманно» – для цього пропонували спеціальний пістолет. Усього за час кампанії вбили понад 750 тисяч домашніх тварин.

З 1 вересня 1939 року стартувала ще одна масова кампанія – з евакуації. Урядові установи вивозили разом з їхньою документацією подалі від великих міст. Банк Англії переїхав у невеличке містечко у графстві Гемпшир на півдні країни, а понад дві тисячі тонн золота відправили до сховищ Банку Канади.

Культурні установи закрили, а витвори мистецтва евакуювали.

(Закінчення на 7-й стор.)

Сторінки історії

«НАРОДНА ВІЙНА» БРИТАНЦІВ

(Закінчення. Початок на 6-й стор.)

Колекцію Національної галереї розкидали по різних місцях в усій країні, навіть по будинках і замках у Північному Уельсі.

Деякі приватні компанії теж перевезли головні офіси та свої найважливіші документи у відносно безпечне місце у глибинці.

Наймасовішою стала кампанія з евакуації населення. З 1 по 3 вересня з міст до сільської глибинки евакуювали близько 1,5 мільйона людей – вагітних жінок, матерів з немовлятами, людей з інвалідністю та понад 800 тисяч школярів, яких супроводжувала ціла армія вчителів і вихователів.

Найтяжче евакуацію переживали саме діти. Їх часто розлучали з батьками. Тож на вокзалах можна було зустріти чимало дітей з бирками на одязі або валізах, де батьки писали їхні дані або просто просили когось про них подбати. З адаптацією дітей в евакуаційних таборах, центрах і прийомних родинах нерідко виникали проблеми. Особливо – дітей з бідних сімей.

Після російського вторгнення в Україну траплялися випадки, коли на тілах дітей писали ім'я, дату народження та номер телефону на випадок, якщо батьків уб'ють або діти загубляться під час евакуації.

Усе це призвело до невдоволення діями уряду. Посилилися суперечки між багатими та бідними, між аристократією та робітниками. Ті, хто залишився у Лондоні, дорікали за «недостатній патріотизм» тим, хто евакуювався. А багато хто з робітників та бідноти почали розглядати столицю як «потенційну виразку в серці Британії».

У відповідь на непопулярну урядову програму евакуації навіть з'явилася карткова гра «Вакуація». На картках були гумористичні карикатури на дітей, вчителів, вихователів і чиновників, а мета гри полягала в тому, щоб якнайшвидше позбутися всіх карток.

Такі настрої посилювалися й тим, що у перші вісім місяців війни якихось активних бойових дій на Західному фронті майже не було. В історію цей період увійшов під назвою «фальшива або дивна війна». Британці не розуміли, чому їм постійно потрібно носити з собою протигази, бігати до бомбосховищ, купувати продукти за картками, ходити темними вулицями та й взагалі відмовляти собі практично в усіх задоволеннях, якщо нічого не відбувається.

Багато британців вели у той час особисті щоденники. Наприклад, продавець газет Крістофер Томлін на початку війни все частіше писав у своєму щоденнику великими літерами: «НУДНО!» А під час спроб британського флоту відтіснити німецькі кораблі від берегів Норвегії на початку квітня 1940 року захоплено писав: «Ура! Нарешті почалася справжня війна!».

Зрештою уряд пішов на поступки, зокрема дозволив знову відкрити театри, спортивні майданчики, танцювальні зали та кінотеатри. Люди почали поступово повертатися з евакуації. Саме кіно стало тоді головною розвагою, щотижня у Великій Британії продавалося близько 30 мільйонів місць у кінотеатрах. А найпопулярнішим у 1939 році фільмом стала голлівудська стрічка «Віднесені вітром». Ще на початку вересня 1940 року в Лондоні поставили 24 спектаклі та мюзикли.

Усе змінилось у ніч на 7 вересня 1940 року, коли німецькі бомбардувальники атакували Лондон, внаслідок чого 430 людей загинули та понад півтори тисячі дістали поранення. Відтоді розпочалася тривала кампанія німецьких повітряних бомбардувань британських міст і селищ, що отримала назву «Бліц».

Спершу головний удар прийшовся на Лондон. Після 7 вересня 1940-го британську столицю бомбили 57 днів і ночей поспіль. Найжахливіший наліт був 10-11 травня 1941 року. Тоді німецькі бомбардувальники скинули 711 тонн фугасних і 2393 запалювальні снаряди. У результаті загинуло 1436 мирних жителів.

З середини листопада 1940 року, крім столиці, мішенню стали великі провінційні міста, промислові центри та порти. Одним із перших був Ковентрі, важливий інженерний центр і центр виробництва озброєнь. Протягом 14–15 листопада німецькі бомбардувальники скинули на місто 503 тонни фугасних та 30 тисяч запальних бомб. Загинуло 568 людей, 850 дістали серйозні поранення. Майже третина будинків міста стала непридатною для проживання, фактично вщент було зруйновано середньовічний собор. На початку 1960-х поряд з його руїнами звели новий собор.

Згодом німці почали бомбардувати Белфаст, Бірмінгем, Бристоль, Кардіфф, Шеффілд, Суонсі, Ліверпуль, Манчестер, Портсмут, Плімут, Ноттінгем, Брайтон, Саутгемптон та інші міста. З вересня 1940 по травень 1941 року від авіаударів загинуло понад 43 тисячі мирних мешканців, близько половини з них – у Лондоні.

У такий спосіб Гітлер намагався не лише зруйнувати промисловість Британії, а й розколоти британське суспільство. Німецька авіація цілеспрямовано бомбила райони, де жила біднота й робітники, особливо в Лондоні.

Однак британці, навпаки, згуртувалися, відклавши внутрішні чвари. А ще королівська родина та верхівка уряду залишилась у Лондоні попри загрозу – бомби дісталися навіть будівлі парламенту. Вони постійно відвідували війська, заводи, верфі та лікарні по всій країні. Це об'єднало британців, незалежно від статків і класів.

Майже всі цивільні, навіть діти, долучилися до тилової роботи – розбирали завали, вступали до загонів цивільного захисту, збирали метал, папір і ганчір'я для переробки, працювали на заводах. Британців заохочували займатися домашнім сільським господарством, багато містян переїжджали, щоб працювати на фермах. Обробляли й засаджували буквально кожен клаптик вільної землі. Популярними були плакати із гаслом «Копай заради перемоги». Вже у 1941 році ВВП країни став на 21% більшим, ніж у 1938-му.

У британському суспільстві часів Другої світової різко змінилась роль жінок. Тепер вони не лише воювали, а й працювали у військовій, хімічній, машинобудівній та металургійній промисловості. Якщо у 1939 році працювало близько 5 мільйонів жінок, то чотири роки потому це число збільшилося до 7,25 мільйона.

Жінки почали активно й успішно відстоювати свої права. У 1943 році на заводі Rolls-Royce у Гіллінгтоні неподалік Глазго жінки оголосили страйк з вимогою отримувати рівну з чоловіками зарплату. Їх підтримали й чоловіки, які працювали на заводі, і жінки перемогли – зарплата виплачувалася залежно від об'єму і складності роботи, а не від статі.

В уряді зрозуміли, що настав час соціальних реформ. Уже з 1942 року уряд почав розробляти концепцію «нової британської держави загального добробуту». Реформи вдалися – освіта, медицина та житло стали доступними для всіх, виплати з безробіття, допомоги з хвороби та пенсії зробили універсальними, запровадили нові пільги та виплати для материнства.

Британські історики згодом назвуть Другу світову «народною війною» і напишуть, що «британці були найбільш мобілізовані з усіх основних сторін, що воювали, і в Британії воєнного часу з'явилася велика і справжня одностайність, яка часто долала класові та інші бар'єри».

Джерело: https://babel.ua/texts/79629.

Храм душі нашої

ЗАПИСКИ З ПОТЯГА

350 ДНІВ у червоній зоні. Фактично календарний рік життя на війні. На війні, яка змінюється з кожною ротацією. На війні, яка весь час в русі і в якій нема нічого красивого.

Особливістю цієї ротації є спостереження за ударними дронами. Колись вони летіли через наші місця проживання лише в одну сторону: в наші міста. Тепер летять паритетно: і сюди, і туди. Нема лише паритету в авіабомбах, які продовжують зносити всі населені пункти.

Ви бачили відео- та фотоповідомлення з Васильківки Дніпропетровської області, яку постійно рівняють з землею. Так от, у нашому випадку, Васильківка – це дуже глибокий тил. І таких тилових населених пунктів десятки і сотні. Спочатку бомбами зносяться відділення пошти, потім магазини, базарчики, кав'ярні, ХРАМИ, а потім вулиця за вулицею... Російська піхота відступає, тому авіація зносить усе підряд.

Війна багатьох виснажує, загострює фізичну втому, хронічні вікові болячки, моральні та вольові сили. А ще, попри реально відвойовані території, не видно її кінця. Більше того, окрім бомб, вбивають тилові фрази типу "погодьтесь, пора ж її закінчувати/согласітєсь, пара уже заканчівать" або "безпілотники наші чи закордонні, бо цікаво, хто спонсорує війну".

Якби ж ви знали, як всі мріють про завершення війни і щоб безпілотниками доставлялися суші, а не гранати. Але ж це не від нас, а від того московитського правителя, який привів на територію України мільйонну армію, а ще хвалиться максимальною підтримкою свого населення і своїми виборами.

На фронті всі свідомі того, що закінчення війни – це вигнання рашистської армії додому.

Закінчення війни – це гарантія, що мій другокласник не буде вчитися в підвалі школи і не бачитиме війни в майбутньому.

Напишу сьогодні про повернення до мирного життя. Вірніше, занотую собі пару розмовних замальовок про мрії повернення до мирного життя.

ПОЗИВНИЙ

Зазвичай в маленьких медичних колективах зберігається високий рівень корпоративної взаємоповаги. Це проявляється в тому, що звертаються один до одного переважно на "ви", а ще по батькові або по імені. Рідко, позаочі, для уточнення про кого мова, використовують позивні/псевдо. (Описую свій досвід, тому, гадаю, так не завжди).

І от один колега завжди представлявся лише позивним. Мало того, в колективі, не то що поза ним, мало хто знав його власне ім'я. На запитання чому так відповідь була особлива: "Для мене війна – не природній стан речей і життя, а лише вимушений, заради своєї сім'ї, родини, міста. Так от, після війни я повернусь додому і скину з себе це прізвисько, як стару потріпану курточку, повішу це на гачок у передпокої і більше не буду згадувати цей період життя. Я повернусь додому таким, як мене знають, – зі своїм власним ім'ям".

САМОТНІСТЬ

Інший колега розповів свою мрію про повернення додому, і ця мрія зовсім інша. Він хоче поїхати до батьківської хати, гуляти стежками юності, дивитися на озерце за селом, згадувати босоноге дитинство, яке було пів століття тому, і... нікого не бачити. Мовчати тижнями... І нікого не хоче бачити. Щоб через радісні спогади відродити в собі віру в порядність людей, у взаємопідтримку, у взаємність загалом. Бо його втомлені жили за чотири з половиною роки війни болять, друзі вже у "кращому світі", як він каже, а новини з цивільного життя гнітять. За роки війни йому вже боляче просинатись і робити перші кроки по хаті, не то що виконувати завдання.(За годинку "розходжується" і в сміливості перевершує молодших за себе).

Він мріє про росу на ногах, про спів пташок, неполоханих вибухами та дронами, і ще мріє відродити свою віру в людей.

ГОСПОДАРСЬКЕ

За роки війни кожен солдат обріс вже господарством: одяг, сезонне взуття, постільна білизна, спальники, інструмент для ремонтів, ліхтарики, ключики, викрутка, вимикачі, плоскогубці, ноутбуки, засоби і всілякі примочки/приблуди/застосунки – все, що треба для швидкого згортання та розгортання побуту. А ще десятки кошенят, собаченят, навіть курей і качок, полишених господарями, які виїхали з прифронтових населених пунктів.

Якось довгими евакуаційними дорогами обговорюємо мрії, а саме практичні питання: як це все особисте технічно-господарське майно після війни доправити додому? Це ж роками волонтерськими стараннями, родинною допомогою, власною зарплатою збиралося до ладу. І відповідь вразила: "Повіриш! Якщо оголосять, що москалі пішли і кінець війни, босяком готовий йти пішки додому. Все наживу наново вдома. Лиш би добитись миру".

Мрії є. Прагнення є. Молитва за мир є. Лишилося вистояти та відігнати орду, яка методично зносить усе живе перед собою.

І я мрію більше часу присвятити своїй сім'ї. Мрію носити підрясник, а не багатокілограмовий бронежилет. Мрію їздити легковим авто, а не 6-тонним броньовичком. Мрію звершувати хрещення і вінчання, а не носити на руках пошматовані тіла. Мрію про мирне життя, щоб діти мої в майбутньому не бачили війни.

А поки це лише мрії та прагнення.

Заради тих, хто, перемагаючи власний страх, тримає лінію фронту, нам необхідна наша єдність, мужність та взаємоповага. Бо реальність життя не в відосиках про треш, а у взаємножертовності.

Мрійте! Бережіть один одного! Допомагайте здійсненню мрій ближнього свого!

Той, хто мріяв скинути позивний, як куртку, трагічно загинув від російської авіабомби... А Київ знову бомбили і вулиці заповнені димом.

Так і живемо, мрійники!

На фото один з епізодів життя, коли не тільки евакуація, а й терміновий ремонт на польовій дорозі. Допоки я кручу гайки, колега стереже "мале небо"...

Сергій ЮЩИК,
волонтер, настоятель Афганського храму,
проректор Київської духовної академії і семінарії.

Дозвілля

І ЧУДОВИЙ УЛОВ, І СПІЛКУВАННЯ

Київська міська Спілка ветеранів Афганістану провела рибальський турнір для ветеранів війни та їхніх сімей «Разом ми – сила».

ЦЕ БУВ ДЕСЯТИДЕННИЙ відпочинок з активними іграми, спілкуванням і, звичайно ж, з чудовим уловом й смачним частуванням.

Ветерани – переможці рибальського турніру отримали медалі та дипломи від Київської міської Спілки ветеранів Афганістану.

Передплата

Побратиме, це наша з тобою газета!

Триває передплатна кампанія на 2027 рік!

З 21 вересня 2026 року – на сайті АТ «Укрпошта»; з 1 жовтня – за електронною версією каталогів на автоматизованих відділеннях; з 15 жовтня – оформлення передплати за друкованим каталогом.

Для пересувних відділень: з 2 листопада 2026 року – оформлення передплати через пристрій «3 в 1» (Be Post) та з використанням друкованого каталогу.

«Каталог медіа України на 2027 рік (І півріччя)» містить два розділи: загальнодержавні медіа, місцеві медіа (у розрізі регіонів).

Газету Української Спілки ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів) **«ТРЕТІЙ ТОСТ»**, де друкуються законодавчі матеріали з питань соціального захисту сімей загиблих військовослужбовців, інвалідів війни, учасників бойових дій, матеріали про життя і роботу організацій УСВА, спогади, проза і поезія, можна передплатити.

Вартість передплати на 2027 рік:
на місяць – 20 грн, на три місяці – 60 грн, на шість – 120 грн.
Вартість приймання передплати – 20 грн.

Оформити передплату з поточних місяців 2026 року також завжди можна до 16 числа (включно) кожного місяця, що передує передплатному.

Мінімальний передплатний період – один місяць.

Вартість передплати на місяць – 18 грн.

Вартість приймання передплати – 20 грн.

Наш індекс – 30224.

Підтримуйте газету воїнів-інтернаціоналістів «Третій тост» своєчасною передплатою.

В організаціях УСВА

НЕ ЗАБУВАЄМО ТРАДИЦІЇ

Днями ми зібралися нашою ветеранською родиною Індустріального району міста Дніпра, аби разом відзначити жовтневі свята.

ЗУСТРІЧ вийшла напрочуд теплою, душевною і по-домашньому затишною. Наш черговий кухар і побратим Віктор приготував неперевершений бограч – казани спорожніли миттєво, смакувало всім! До нас приєдналися сусіди та друзі, а особливою радістю стала присутність ветерана сучасної російсько-української війни, сапера з позивним «Чаклун».

Ми обговорили поточні справи, намітили плани на майбутнє, згадали тих, хто поруч, і тих, хто загинув на Афганській і теперішній війні. Також під час зустрічі за активну участь у житті спілки було заохочено нашого бойового побратима Миколу Міщенка.

Окрему увагу приділили нашій рідній газеті «Третій тост». Гортаючи нові випуски, ми ознайомилися з тим, як живуть і працюють ветеранські організації в інших куточках України. Газета – наш надійний зв'язок та історія, яку ми створюємо разом. Тому впевнено продовжуємо традицію і вже оформлюємо передплату на наступний 2027 рік!

Валерій ЧЕРНЕТА,
голова ВП ДМОВА УСВА
«Спілка ветеранів Афганістану Індустріального району м. Дніпра».

Пам'ять

ЗАГИНУВ, ЗАХИЩАЮЧИ УКРАЇНУ

З глибоким сумом 2 жовтня Верхньодніпровська громада зустрічала свого земляка – Тараненка Олександра Вячеславовича (05.03.1969 – 22.09.2026) – позивний «Саїд», який загинув, захищаючи рідну Україну на Запорізькому напрямку. Його підрозділ виконував бойові завдання у Сумській, Харківській, Херсонській і Запорізькій областях.

У 1987–1989 роках Олександр виконував бойові завдання в Афганістані у складі розвідувального батальйону 201-ї МСД (п.п.д. Ташкурган). Опісля демобілізації тривалий час працював ковалем чавуноливарного підприємства, став високопрофесійним майстром своєї улюбленої справи. Активний член УСВА Верхньодніпровського району і громади.

Чин поховання відбувся на Алеї почесних поховань центрального кладовища Верхньодніпровська, вшанувати загиблого воїна прийшли сотні верхньодніпровців, побратимів-«афганців» очолював Анатолій Лейко, від обласного об'єднання квіти пам'яті поклав Віктор Волошин.

ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ І СЛАВА ГЕРОЮ

У результаті проведеної експертизи стало відомо, що під час ведення бойових дій під час оборони Донеччини в районі міста Бахмут 15 лютого 2023 року загинув мешканець Павлограда Картавцев Вадим Анатолійович.

НАШ ЗЕМЛЯК був військовослужбовцем, навідником-оператором 93-ї механізованої бригади «Холодний Яр» і став на захист України добровільно з перших днів повномасштабного вторгнення російської федерації.

Вадим Анатолійович народився 14 травня 1969 року. З 22 листопада 1987 по 31 жовтня 1989 року проходив строкову військову службу, в тому числі брав участь у бойових діях в Афганістані у складі в/ч 2335.

Від імені Павлоградської громади міський голова Анатолій Вершина, міська рада та її виконавчий комітет висловлюють глибокі співчуття рідним і близьким полеглого Захисника України, поділяючи тяжкий біль утрати.

Чин поховання відбувся на Алеї почесних поховань центрального кладовища Павлограда, квіти пам'яті і шани побратиму-«афганцю» поклали Микола Жовтюк і члени правління Павлоградської міськрайонної організації «Союз воїнів інтернаціоналістів» УСВА.

Доземний уклін воїну-захиснику! Вічна пам'ять і слава Герою!

Микола ЖОВТЮК,
голова Павлоградської міськрайонної організації «Союз воїнів інтернаціоналістів» УСВА.

Військово-патріотичне виховання

РОСТЕ ГІДНА ЗМІНА

У Знам'янській міській організації ТСО України відбувся відкритий чемпіонат з військово-спортивних багатоборств серед здобувачів освіти навчальних закладів, вихованців військово-патріотичних клубів та об'єднань Кіровоградської області, присвячений відзначенню Дня захисників і захисниць України та вшануванню пам'яті багаторічних керівників закладів ТСО Кіровоградщини Віктора Остащука, Юрія Волкотруба, Бориса Безсмолого.

У ЗМАГАННЯХ брали участь 13 команд. З вітальними словами до присутніх звернулися почесні гості, серед яких були голова Кіровоградської обласної організації УСВА Анатолій Кравченко (на знімку – в центрі) і голова Знам'янської МО ТСО України ветеран-«афганець» Володимир Колебіденко (на знімку – ліворуч).

Змагання проходили на п'яти рубежах: стрільба з гвинтівки, неповне розбирання та складання автомата АК-47, спорядження магазину автомата патронами, метання гранати і виконання гімнастичних вправ.

У загальному підсумку, набравши однакову кількість балів, перше місце розділили команди Знам'янської МО ТСО України та Бобринецької ЗАШ ТСО України. На другому місці команда ВПСК «Саланг», на третьому – Знам'янської міської ТГ.

Військовослужбовці провели з учасниками заняття з тактичної медицини, а охочі могли випробувати себе у підйомі на скеледром.

І вже традиційно працівники Знам'янського МСТК ТСО України почастували усіх смачною кашею та узваром з польової кухні.

До Дня захисників і захисниць України Жмеринська міська Спілка ветеранів Афганістану (голова – Павло Фармагей) та учасники бойових дій в Афганістані – члени організації О. А. Басєєв і А. В. Шестакевич взяли участь в проведені військово-патріотичних заходів «Кармалюківська січ».

ГОТУЄМО ЗАХИСНИКІВ

ОРГАНІЗУВАВ їх вчитель фізичної культури та предмету «Захист України» комунального закладу «Кармалюківський ліцей» учасник бойових дій в Афганістані, учасник російсько-української війни Олександр Миколайович Кривіцький.

Майбутні захисники та захисниці України ознайомилися з тактико-технічними характеристиками стрілецької зброї, різними видами мін, повправлялися з розбиранням і збиранням автомата Калашникова, випробували себе на психологічній смузі перешкод, потренувалися в стрільбі з лука.

Готуємо собі надійну зміну!

ТРЕТІЙ ТОСТ
Ідентифікатор медіа R30-03455.

Газета заснована у липні 1991 року

ЗАСНОВНИК: УКРАЇНСЬКА СПІЛКА ВЕТЕРАНІВ АФГАНІСТАНУ (ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ)

РЕДАКЦІЯ НЕ ЗАВЖДИ ПОДІЛЯЄ ПОЗИЦІЮ АВТОРІВ І НЕ МАЄ МОЖЛИВОСТІ ПОВЕРТАТИ РУКОПИСИ. ЛИСТУВАННЯ З ЧИТАЧАМИ – НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ. ЗА ТОЧНІСТЬ І ДОСТОВІРНІСТЬ ВИКЛАДЕНИХ ФАКТІВ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕСЕ АВТОР.

НАША АДРЕСА:
01054, М. КИЇВ, ВУЛ. ЯРОСЛАВІВ ВАЛ, 36Е.
ТЕЛ. 272-47-45, ФАКС 272-50-42.
E-MAIL: USVA2007@UKR.NET
САЙТ: WWW.USVA.ORG.UA

ГАЗЕТУ ВІДДРУКОВАНО У ДРУКАРНІ ФОП КЛЮЧУК С. М., МІСТО ЧЕРНІВЦІ, ВУЛ. ЗАВОДСЬКА, 37.
Тираж 2000. Зам. 1545.
ІНДЕКС 30224.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

9 786177 229352